

РОЗДІЛ 2. ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА CHAPTER 2. VOCATIONAL EDUCATION

DOI :<https://doi.org/10.51706/2707-3076-2021-4-3>
УДК: 377.8

Олена Юрїївна Волик
ORCIDiD <https://orcid.org/0000-0002-0778-2231>
кандидат педагогічних наук,
викладач педагогіки та психології,
Педагогічний фаховий коледж
Хортицької національної академії
м. Запоріжжя, Україна
volykelena@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У науково-методичній статті виокремлено й проаналізовано основні педагогічні умови формування готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів в умовах професійної підготовки. Доведено, що структура готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів складається з тісно пов'язаних між собою умов, компонентів, критеріїв, показників, які утворюють динамічну цілісність і мають рівневі характеристики. До структури готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів віднесено мотиваційний, процесуальний і результативний компоненти. Результатом підготовки майбутніх вчителів є сформована у них готовність до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, специфікою якої є вмотивованість майбутнього вчителя до оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками з розвитку творчого потенціалу дітей, наявність необхідних творчих здібностей та високого рівня сформованості складових професійної компетентності.

Ключові слова: *готовність, критерій, компоненти, структура, майбутні вчителі, розвиток творчого потенціалу, молодші школярі, умови, педагогічні умови.*

Вступ. Низкою стратегічних документів, зокрема Концепцією «Нова українська школа» (2016 р.) і Державним стандартом початкової освіти (2018 р.), наголошено на компетентнісній орієнтованості освітнього процесу та необхідності створення умов для реалізації суб'єктами освітнього процесу творчого потенціалу, свободи та духовності. За таких умов стає зрозумілим, що інновації у системі освіти потребують від сучасних вчителів високого рівня підготовки: їхньої спроможності до змін, здатності адаптуватися до нових умов освітнього процесу та готовності до реалізації у професійній діяльності ключових завдань сучасної школи. Проте практикуючі вчителі часто відчують брак готовності до розвитку творчого потенціалу

молодших школярів, що істотно ускладнює реалізацію освітніх задач Нової української школи. Це поступово підводить до усвідомлення викладачами закладів передвищої та вищої освіти потреби у оновленні теоретико-методичних основ підготовки майбутніх учителів початкової школи, для яких одним із фахових завдань є розвиток творчого потенціалу кожної дитини.

Актуальні проблеми теорії та практики професійної підготовки майбутніх вчителів висвітлено у багатьох наукових працях. Так, О. Савченко (2013) ядром професійної підготовки вважає її зміст, фундаментальність якого має забезпечити випереджувальну підготовку майбутнього вчителя. Вчена доходить висновку

щодо необхідності оновлення змісту методичної підготовки вчителів за принципами цілісності, системності та інтеграції; врахування тих процесів, які визначають діяльність сучасної початкової школи. Крім того, О. Савченко (2013) наголошує на необхідності врахування тих змін, що відбулися в суспільстві і пов'язані з науково-технічним прогресом, посиленням інтеграційних процесів, інформатизацією і комп'ютеризацією. Важливим, на нашу думку, є твердження про те, що у формуванні особистості майбутнього вчителя початкової школи необхідно поєднати загальнокультурні, психолого-педагогічні і методичні знання, уміння, способи діяльності. О. Кучерявий зазначає, що між усіма структурними рівнями організації професійної підготовки вчителів початкової школи існує функціональний взаємозв'язок: а) створення необхідних умов для актуалізації потреби у формуванні готовності до професійної діяльності майбутніх педагогів; б) подальша професійна активність педагогів (Кучерявий, 2001). Л. Хомич, вивчаючи проблему професійно-педагогічної підготовки вчителів початкових класів, зазначає, що головним завданням закладу, що їх готує, є формування суб'єкта професійної діяльності. Такий суб'єкт, як зазначає дослідниця, здатний творчо розв'язувати проблемні ситуації педагогічної діяльності в спільній взаємодії з учнями (Хомич, 1998).

Питанням підготовки учителів до розвитку креативних здібностей учнів початкової школи прив'язано дисертаційне дослідження Л. Корольової (2019), яка з'ясувала, що в сучасній науці закладено міцний теоретичний фундамент для вивчення проблеми розвитку творчих здібностей особистості, який утворений чисельними працями вітчизняних та зарубіжних дослідників (Л. Сущенко (2009), К. Гоцуляк (2008), Л. Бондар (2013) та інших). Крім цього, на підставі результатів експериментально-пошукової роботи авторкою було виділено перелік таких ефективних засобів організації професійної підготовки майбутніх учителів в умовах закладів вищої освіти, як: використання методу кроссенсу, інтелект-карт та творчих портфоліо, запровадження практикоорієнтованих креативно-інноваційних форм і методів викладання

(диспути, мікродослідження, творчі дискусії, синквейни тощо); ведення записів у щоденнику професійних творчих досягнень та інші (Корольова, 2020). Авторка емпірично перевірила та довела ефективність розробленого нею науково-методичного забезпечення, проте висловила думку про те, що її дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми і свідчить про необхідність провадження подальших розробок, зокрема, за таким перспективним напрямом, як: розвиток педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи у процесі вивчення фахових дисциплін (Корольова, 2019, с. 223). Ми погоджуємося з авторкою у тому, що досліджувана у статті проблема формування готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів в умовах сучасної початкової школи потребує подальшого аналізу щодо можливостей та умов її цілісного вирішення.

Метою статті є представлення авторського бачення щодо сукупності педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Для досягнення мети у статті було використано комплекс теоретичних **методів**: аналіз наукових джерел з метою конкретизації і деталізації поняттєвого апарату дослідження; аналіз законодавчої та навчально-методичної документації щодо організації освітнього процесу в умовах професійної педагогічної підготовки; систематизація теоретичних здобутків з підготовки вчителів початкової школи у педагогічній освіті з метою теоретичного обґрунтування педагогічних умов формування готовності; метод узагальнення власного педагогічного досвіду; опитування студентів із метою виявлення сприятливих умов для їхнього професійного становлення.

Сукупність педагогічних умов формування готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. У дослідженні ми виходили з розуміння педагогічних умов як сукупності взаємопов'язаних чинників, які необхідні для цілеспрямованого процесу розвитку складових

професійної компетентності майбутніх вчителів початкових класів. Зауважимо, що у визначенні поняття «педагогічні умови» нами враховано соціально спрямовану педагогічну діяльність майбутнього вчителя щодо створення практико орієнтованого освітнього середовища.

Здійснений теоретичний аналіз праць українських науковців (О. Варецької (2015), Н. Гордуз (2012), К. Гоцуляк (2008), Г. Єльнікової (2010), Л. Коваль (2011), Л. Хомич (1998) та інших), власний педагогічний досвід та результати проведених нами протягом 2018–2020 років опитувань студентів Запорізького педагогічного фахового коледжу дозволили сформулювати і узагальнити педагогічні умови професійної підготовки майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Серед них нами виокремлено такі педагогічні умови:

1) мотивування майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів;

2) розширення змісту та спектру форм професійної підготовки вчителів початкової школи з врахуванням творчого компоненту освіти;

3) організація навчально-методичного супроводу процесу формування готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів;

4) розбудова формувального процесу з врахуванням всіх структурних складових готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Охарактеризуємо кожну із визначених педагогічних умов. *Перша педагогічна умова*, на думку Л. Хомич, характеризує спрямованість мотивації майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів (Хомич, 1998).

Мотивацію необхідно розуміти як: спонукання, які викликають активність організму і визначають спрямованість цієї активності; сукупність мотивів, доказів для обґрунтування чогось (Дружинин, 2009); процес розкриття певної системи збудників у структурі відповідної діяльності особистості (Кучерявий, 2001).

У кожного майбутнього вчителя початкової школи складається власна, відносно стійка

сукупність мотивів до формування готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Вона залежить від його світогляду, рис характеру, ціннісних орієнтацій, життєвого та професійного досвіду тощо.

Вчитель початкової школи починає займатися професійним удосконаленням у результаті впливу на нього двох чинників: особистісного (внутрішнього) та ситуаційного (зовнішнього). Відповідно до цього, на нашу думку, мотивацію майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів можна поділити на два види: зовнішню та внутрішню.

Зовнішня мотивація викликана об'єктивними вимогами, натомість внутрішня – сформованою світоглядною позицією та ціннісними орієнтаціями педагога. Власний досвід педагогічної діяльності дозволяє стверджувати, що, зазвичай, у своїй роботі зовнішньо мотивовані вчителі початкової школи використовують найпростіші способи для досягнення запланованого результату навчання учнів. При цьому можемо спостерігати зниження якості виконання учнями творчих завдань та зниження рівня креативності самих учителів у професійній діяльності. Внутрішня мотивація пов'язана з зацікавленістю та зосередженістю на виконанні певної діяльності, яка є цінною для суб'єкта.

Друга педагогічна умова зумовлює цілеспрямоване розширення змісту професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів з врахуванням задачі розвитку творчого потенціалу молодших школярів; удосконалення навчально-методичного забезпечення з метою надання можливості майбутнім вчителям постійно оновлювати знання і удосконалювати складові професійної компетентності; включення у навчально-тематичні плани спецкурсів для підготовки вчителів до розвитку творчих здібностей і творчого потенціалу учнів на заняттях у початковій школі; використання інтерактивних форм і методів навчання у період професійної педагогічної освіти. До навчального забезпечення процесу професійної підготовки вчителів початкової школи з врахуванням творчого компоненту освіти потрібно віднести

освітню нормативно-правову документацію, навчальні програми та плани, науково-методичні, навчально-методичні та навчальні посібники і рекомендації, електронні довідникові видання і ресурси, наукове обґрунтування наочності, технічних засобів навчання, інформаційно-комп'ютерного забезпечення процесу підготовки. Методичний супровід навчального процесу професійної педагогічної освіти спрямований на практичну реалізацію вимог наукового інформування, що «охоплює всі аспекти – від теорії розробки до практичних методик підготовки навчальних матеріалів» (Варецька, 2015).

Організація і реалізація навчально-методичного супроводу у період професійної підготовки майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів – це визначена нами *третьою педагогічною умовою* досліджуваного процесу.

На нашу думку, саме якісно здійснюваний навчально-методичний супровід професійної підготовки майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів зумовлює професійну взаємодію суб'єктів підготовки, підґрунтям якої є партнерство, визначальними ознаками – особистісний і професійний розвиток майбутніх педагогів, а результатом – підвищення рівня їх готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Цей супровід може здійснюватися викладачами і методистами педагогічних коледжів, закладів вищої освіти (як заняття творчих груп майбутніх учителів, проведення науково-практичних і методичних семінарів, підготовка робіт майбутніх педагогів до участі у виставках тощо), методистами та вчителями шкіл, які є базами педагогічної практики, викладачами в установах неформальної освіти (наприклад, на заняттях для зацікавлених осіб з розвитку творчих здібностей дітей молодшого шкільного віку).

Основними завданнями навчально-методичного супроводу досліджуваного нами процесу є: підвищення якості надання знань щодо засобів впровадження ключових ідей концепції Нової української школи в освітній процес молодшої шкільної ланки; розширення спектру опанованих здобувачами освіти методів,

прийомів, форм, технологій роботи з молодшими школярами для розвитку їхнього творчого потенціалу; організація методичного супроводу професійної діяльності майбутніх вчителів початкової школи під час проходження ними різних видів педагогічної практики. Для підвищення рівня готовності до розвитку творчого потенціалу молодших школярів майбутнім учителям можна запропонувати відвідування уроків, майстер-класів учителів-методистів, участь або спільне проведення із викладачами-наставниками, викладачами-методистами творчих зустрічей, проблемно-теоретичних семінарів, психолого-педагогічних консилиумів, шкіл професійної майстерності, прес-конференцій, ознайомлення з передовим педагогічним досвідом, що, безумовно, позитивно впливає на моделювання майбутніми вчителями початкової школи власного педагогічного досвіду.

Четвертою педагогічною умовою формування готовності майбутніх педагогів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів є розбудова освітнього процесу із врахуванням всіх структурних складових цієї готовності. Адже готовність є інтегративною характеристикою, що включає як мотиваційну спрямованість, так і різні професійно-особистісні якості фахівця, які відображають загальні і індивідуальні аспекти професійного становлення вчителя.

Структура готовності майбутніх педагогів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Узагальнення праць українських науковців стосовно структурних компонентів різних видів готовності вчителів початкової школи дозволяє виокремити такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, діяльнісно-рефлексивний (Гордуз, 2012); мотиваційний, когнітивний і процесуальний компоненти (їх єдність забезпечує результативність виховання, навчання і розвитку дитини) (Гоцуляк, 2008); мотиваційно-цільовий компонент (мотиваційна і цільова сфера), когнітивний компонент (знання сутності професійної діяльності), операційний компонент (уміння і навички) (Сущенко, 2009); когнітивний (характеризує якість змістовної підготовки), операційний (визначає якість операційно-технологічної підготовки),

особистісно-рефлексивний (характеризує якість особистісно-рефлексивної підготовки) (Сльникова та ін., 2010). Зауважимо, що в структурі готовності вченими виокремлено загальні і специфічні компоненти, що відображають особливості певного виду професійної діяльності вчителя початкової школи.

Представимо наше бачення щодо структури готовності майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. До базових компонентів готовності відносимо мотиваційний, особистісний, змістовий (когнітивний), операційний (професійний). Відзначимо, що кожен із компонентів готовності має своє призначення: мотиваційний – здійснює орієнтовну, змістовий – інформаційно-регуляторну, операційний – конструктивно-технологічну функції. До специфічних компонентів готовності майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, на нашу думку, належать психофізіологічна та особистісна готовність. Так, психофізіологічна готовність враховує: необхідні показники здоров'я щодо виконання певної професійної діяльності; вміння регулювати свій фізичний і психічний стан; психологічну стійкість, у тому числі стресостійкість і толерантність; швидкість фізіологічних реакцій; витривалість, готовність переносити фізичні та психічні навантаження. Особистісна готовність майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, на нашу думку, характеризується відкритістю, мотиваційною спрямованістю, наполегливістю, стійкою вмотивованістю майбутнього вчителя до зростання рівня професійної компетентності; комунікативною компетентністю; вмінням вибудовувати сприятливі міжособистісні та особистісно-групові відносини, вмінням попереджати або уникати конфліктних ситуацій в навчально-виховній діяльності, розв'язувати їх або виходити з них, умінням працювати з дітьми молодшого шкільного віку; спроможністю взяти на себе відповідальність за власні дії, а також дії і вчинки учнів; здатністю до прийняття рішень, зокрема в умовах невизначеності; здатністю відмовитися від власних стереотипів, якщо вони застарілі або неефективні, раціонально

регулювати свою діяльність і поведінку; готовністю довіряти власній інтуїції в ситуації невизначеності.

Отже, інтегрування представленого вище виявляє, що готовність учителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів зумовлена мотиваційно-ціннісною, діяльнісно-творчою і професійно-оцінною характеристиками педагога. Відповідно до цього ми виділяємо три компоненти досліджуваної готовності: мотиваційний, процесуальний, результативний.

Детальніше обґрунтуємо зміст кожного компонента.

Мотиваційний компонент у структурі зазначеної готовності вчителя має значну роль. Завдяки його сформованості вчителем усвідомлюється значущість розвитку творчого потенціалу учнів на заняттях у початковій школі. До комплексу мотивів, що зумовлюють зазначений компонент, належать:

1) потреби вчителя у: а) визнанні оточуючими (колегами, громадськістю, батьками учнів тощо) професіоналізму вчителя, його особистості; б) самоствердженні своєї особистості, значущості, прагненні до реалізації своїх особистісних і професійних потреб; в) реалізації своїх професійних здібностей;

2) професійні схильності, професійні цінності, що мають прояв у прагненні до професійної діяльності, досягненні високих професійних результатів, вказують на суб'єктивну значущість педагогічної діяльності;

3) професійна відповідальність, яка характеризує прагнення брати на себе обов'язки і відповідати за результат роботи з розвитку творчих здібностей дитини;

4) задоволення від процесу і результату професійної діяльності, взаємодії з молодшими школярами.

Мотиваційному компоненту готовності вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів відповідає мотиваційно-ціннісний критерій. Цей критерій характеризується мотиваційною і ціннісною складовими (Варецька, 2015). На нашу думку, до основних показників, що характеризують мотиваційну складову мотиваційно-ціннісного критерію, належать мотиви, прагнення, бажання,

прояви, що стосуються професійної діяльності вчителя.

Процесуальний компонент готовності вчителя до розвитку творчого потенціалу учнів характеризує зміст діяльності вчителя початкової школи; його знання про організацію навчально-творчої взаємодії з учнями на заняттях; уміння і навички планувати навчально-виховний процес, ураховуючи індивідуальні особливості і творчі здібності молодших школярів; обсяг творчого навчального матеріалу для кожного уроку відповідно до теми тощо. До складових цього компоненту відносимо планування і реалізацію вчителем процесу розвитку учнів у початковій школі та творчий підхід до організації навчально-виховної діяльності з молодшими школярами.

Здійснений нами аналіз професійної діяльності вчителів початкової школи, а також власний досвід роботи дозволяє до змісту процесуального компоненту віднести вміння вчителя здійснювати загальне та поурочне планування творчих цілей у навчальному процесі початкової школи; застосовувати ефективні форми, методи й засоби навчально-пізнавальної активності для учнів; визначати творчу складову власного уроку (або уроку колег) у процесі його аналізу, самоаналізу, збагачувати творчим змістом навчальний матеріал, встановлювати міжпредметні зв'язки для здійснення молодшими школярами творчих вправ; організувати ефективну навчально-виховну роботу, будувати сприятливу взаємодію з учнями, їх батьками.

Процесуальний компонент також характеризує вміння, навички, практичний досвід вчителя з розвитку творчого потенціалу учнів. Визначеним складовим цього компоненту відповідають наявні у вчителя такі вміння й навички: застосовувати методи, засоби, методичні прийоми з формування творчої активності дитини, розвитку її особистої ініціативи, які впливають на емоційне спілкування з учителем, з однокласниками; розвивати творчі потреби учня; конструювати творче середовище для молодших школярів та їхньої творчої взаємодії; створювати у колективі учнів «ситуації творчого успіху».

Діяльнісно-творчому критерію готовності майбутнього вчителя початкової школи до

розвитку творчого потенціалу молодших школярів відповідають такі показники, як: наявність умінь і навичок, що необхідні майбутньому вчителю для розвитку творчого потенціалу молодших школярів; уміння конструювати та проектувати уроки із творчими завданнями; уміння творчо використовувати сучасні педагогічні технології та впроваджувати інноваційні методи у процес навчання молодших школярів; сформоване креативне відношення до вирішення професійних завдань. В узагальненому виді ці показники зведено до таких, як: ступінь креативного вирішення навчально-виховних завдань і творчий підхід до педагогічної діяльності з молодшими школярами.

Наступним компонентом готовності майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів є результативний компонент. Складові результативного компонента готовності вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів характеризують сформовані здатності вчителя вирішувати професійні проблеми, а також його професійну спрямованість і напрями професійного удосконалення і професійної самоосвіти. Ці здатності і професійна спрямованість майбутнього педагога зумовлені такими вміннями і навичками, як: планувати і конструювати зміст навчально-пізнавальної і творчої діяльності учнів (тобто володіти вміннями відбору, систематизації навчальної інформації для занять у початковій школі); проектувати й визначати структуру, зміст і методи розвитку творчого потенціалу молодших школярів за допомогою педагогічного, методичного інструментарію; організувати (для себе) психолого-соціальну підтримку в процесі професійного розвитку; обирати (для себе) стратегію й тактику науково-методичного супроводу на всіх рівнях післядипломної освіти; втілювати самоконтроль і самооцінку власного удосконалення професійної компетентності. До вивчення комплексу наведених умінь і навичок вчителя пропонуємо застосувати професійно-оцінний критерій, який виражає загальні сутнісні ознаки результативного компоненту. Професійно-оцінний критерій характеризується такими показниками, як: прагнення до професійного

зростання та творчості; особистісний інтерес до вивчення інноваційних форм і методів навчання і розвитку молодших школярів на заняттях у початковій школі; наявність стратегії самоосвітньої діяльності для досягнення бажаного рівня професійної компетентності; активна участь у неформальній і інформальній освіті дорослих.

Таким чином, зміст схарактеризованих нами компонентів досліджуваної готовності дозволив визначити та представити комплекс критеріїв і показників, покладених в основу оцінювання готовності майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. У контексті дослідження розуміємо поняття «критерій» як найзагальнішу сутнісну ознаку

складової готовності майбутнього вчителя початкової школи до розвитку творчого потенціалу молодших школярів, на основі якої здійснюють оцінювання, порівняння рівнів зазначеної готовності, при цьому ступінь вияву і визначеність критерію виражається у відповідних показниках. Встановлено, що показник належить до якісної або кількісної характеристики сформованості готовності вчителя початкової школи до розвитку творчого потенціалу молодших школярів та засвідчує рівень сформованості відповідного критерію (Мазін, 2007).

Узагальненні компоненти, критерії і показники готовності вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Компоненти, критерії і показники готовності майбутнього вчителя до розвитку творчого потенціалу молодших школярів

Компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційний	Мотиваційно-ціннісний	- сформованість у майбутнього вчителя внутрішніх мотивів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; - сформованість ціннісних орієнтацій.
Процесуальний	Діяльнісно-творчий	- ступінь креативного вирішення навчально-виховних завдань; - творчий підхід до педагогічної діяльності з молодшими школярами.
Результативний	Професійно-оцінний	- професійна підготовленість до педагогічної діяльності; - готовність до професійного саморозвитку.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. З'ясовано, що педагогічними умовами підготовки майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу учнів слід вважати: мотивування майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; розширення змісту та спектру форм професійної підготовки вчителів початкової школи з врахуванням творчого компоненту освіти; організація навчально-методичного супроводу процесу формування готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів; розбудова формувального процесу з врахуванням всіх структурних складових готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Ці умови знаходяться у

безпосередньому взаємозв'язку та взаємодоповнюють одна одну.

За результатами аналізу наукових праць до структури готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів віднесено мотиваційний, процесуальний і результативний компоненти. Осмислення проблеми готовності вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів відносно кожного з представлених компонентів дає можливість встановлювати відповідні критерії (мотиваційно-ціннісний, діяльнісно-творчий, професійно-оцінний) і показники (сформованість у вчителя внутрішніх мотивів до підвищення кваліфікації і ціннісних орієнтацій; ступінь креативного вирішення навчально-виховних завдань і творчий підхід до

педагогічної діяльності з молодшими школярами; професійна підготовленість до педагогічної діяльності і готовність до професійного саморозвитку) оцінювання якості цього процесу.

У подальшому вбачаємо за необхідне проаналізувати психолого-педагогічний інструментарій щодо діагностування і встановлення рівнів готовності майбутніх вчителів до розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Література

- Бондар Л. Розвиток творчих здібностей молодших школярів в педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 123(1). С. 124–128.
- Варецька О. В. Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 : Київ. Ін-т вищ. освіти НАПН України, 2015. 614 с.
- Гордуз Н. О. Інтерактивні технології у перепідготовці вчителів початкової школи *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. пр. Уман. держ. пед. ун-т ім. П. Тичини*. Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. Вип. 43, ч. 2. С. 28–35.
- Гоцуляк К. І. Післядипломна освіта у формуванні особистості творчого вчителя *Вісник Прикарпатського університету. Серія : Педагогіка*. Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2008. Вип. XXV. С. 138–141.
- Дружинин М. В. Психологія. учебник для гуманитарных ВУЗов. Москва : Питер, 2009. 656 с.
- Єльнікова Г. В., Зайченко О. І., Маслов В. І. та ін. Теоретичні і методичні засади моделювання фахової компетентності керівників закладів освіти : монографія / за ред. Г. В. Єльнікової. Київ; Чернівці : Книги–XXI, 2010. 459 с.
- Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти: технологічний підхід: монографія. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2011. 330 с.
- Корольова Л. М. Підготовка майбутніх учителів до розвитку креативних здібностей учнів у навчально-виховній діяльності початкової школи дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя : Класичний приватний університет. 2019. 277 с. URL : http://virtuni.education.zp.ua/info_cpu/sites/default/files/Korolyova_disser.pdf
- Корольова Л. М. Сучасні форми, методи й засоби підготовки майбутнього вчителя нової української школи до розвитку креативних здібностей молодших школярів *Науковий журнал Хортицької національної академії. Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота) : наук. журн. / [редкол. : В. В. Нечипоренко (голов. ред.) та ін..]. Запоріжжя : Вид-во комунального закладу вищої освіти «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020. Вип. 1(2). С. 80-87 DOI : <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-2-8>*
- Кучерявий О. Г. Інтегральна готовність до педагогічної діяльності як орієнтир професійного самовиховання майбутніх педагогів *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. / Запорізький обл. ін-т. післядипломної пед. освіти*. Київ; Запоріжжя, 2001. Вип. 18. С. 19–22.
- Мазін В. М. Критерії та показники сформованості культури професійної самореалізації педагога *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / Запорізький обл. ін-т післядипломної пед. освіти*. Запоріжжя : ЗОІППО, 2007. Вип. 41. С. 217–225.
- Савченко О. Покликання початкової школи *Сучасні проблеми художньої освіти в Україні* Національна академія мистецтв України 2013. № 8. С. 202–207.
- Суценок Л. О. Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 : Київ, 2009. – 20 с.

Хомич Л. О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів : [монографія] Київ : Магістр-S, 1998. 200 с.

References

- Bondar, L. (2013). Development of creative abilities of junior schoolchildren in the pedagogical heritage of V.O. Sukhomlynskyi. *Academic Commentaries of Volodymyr Vynnychenko Kirovohrad State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*. Issue. 123(1). 124–128 (ukr).
- Druzhynin, M. V. (2009). *Psychology. Textbook for humanities universities*. Piter Publ. (rus).
- Horduz, N. O. (2012). Interactive technologies in retraining of primary school teachers. *Psychological and pedagogical problems of rural school*. Scientific collection of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. Issue. 43, part 2, 28–35. (ukr).
- Hotsuliak, K. I. (2008). Postgraduate education in the formation of the personality of a creative teacher. *Bulletin of Precarpathian University. Series Pedagogy*, Issue XXV, 138–141 (ukr).
- Khomych, L. O. (1998). Professional and pedagogical training of primary school teachers. Monograph. Magistr-SPubl. (ukr).
- Koroliova, L. (2020). Modern forms, methods and means of training future teachers of the New Ukrainian School for the development of creative abilities in primary-school pupils. *Scientific Journal of Khortytsia National Academy. (Series: Pedagogy. Social Work)* : scientific journal : Publishing house of the Municipal Institution of Higher Education Khortytsia National Educational and Rehabilitation Academy of Zaporizhzhia Regional Council. Iss. 1(2). 80–87. <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2020-2-8>(ukr).
- Koroliova, L. M. (2019). Preparation of future teachers for the development of creative abilities of students in the educational activities of primary school : Ph. D. thesis. Classic Private University. (ukr).
- Koval, L. V. (2011). Professional preparation of future teachers in the context of primary education development: technological approach, monograph. LANDON-XXI Publ(ukr).
- Kucheriavyi, O. H. (2001). Integral readiness for pedagogical activity as a landmark of professional self-education of future teachers. *Pedagogy and psychology of formation of creative personality: problems and searches*. Scientific collection of Zaporizhzhia Institute of Postgraduate pedagogical education. Issue 18, 19–22(ukr).
- Mazin, V. M. (2007). Criteria and indicators of forming teacher's culture of professional self-realization. *Pedagogy and psychology of formation of creative personality: problems and searches*. Scientific collection of Zaporizhzhia Institute of Postgraduate pedagogical education. No. 41, 217–225 (ukr).
- Savchenko O. The calling of primary school. *Contemporary issues of art education in Ukraine*. National Academy of Arts of Ukraine 2013№ 8. 202–207 (ukr).
- Sushchenko, L. O. (2009). Stimulation of professional self-improvement of primary school teachers in the system of postgraduate education. Abstarct of thesis for the degree of Candidate of Sciences(ukr).
- Varetska, O. V. (2015). Theoretical and methodical principles of social competence development of primary school teachers in the system of postgraduate pedagogical education. Thesis for the degree of Doctor of Pedagogical Sciences. Institute Of Higher Education Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (ukr).
- Yelnikov, G. V., Zaichenko, O. I. & Maslov, V. I. (2010). Theoretical and methodical bases of modeling educational institutions heads' professional competence. Monograph. Books–XXI Publ(ukr).

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ГОТОВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К РАЗВИТИЮ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Елена Вольк, кандидат педагогических наук, преподаватель педагогики и психологии, педагогический профессиональный колледж Хортицкой национальной академи, Запорожье, Украина, e-mail: volykelena@gmail.com

В научно-методической статье выделены и проанализированы основные педагогические условия профессиональной подготовки будущих учителей к развитию творческого потенциала

младших школьников. Доказано, что структура готовности учителей к развитию творческого потенциала младших школьников состоит из тесно связанных между собой компонентов, которые образуют динамическую целостность и имеют уровневые характеристики. В структуру готовности будущих учителей к развитию творческого потенциала младших школьников отнесено мотивационный, процессуальный и результативный компоненты. Результатом подготовки будущих учителей является сформированная готовность к развитию творческого потенциала младших школьников, спецификой, которой является мотивированность будущего учителя к овладению профессиональными знаниями, умениями и навыками по развитию творческого потенциала детей, наличие необходимых творческих способностей и высокого уровня сформированности составляющих профессиональной компетентности.

Ключевые слова: готовность, критерий, компоненты, структура, будущее учителя, развитие творческого потенциала, младшие школьники, условия, педагогические условия.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING FUTURE TEACHERS' READINESS FOR DEVELOPMENT OF CREATIVE POTENTIAL OF PRIMARY-SCHOOL STUDENTS

Olena Volyk, Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of Pedagogy and Psychology, Pedagogical Professional College of Khortytsia National Educational and Rehabilitational Academy, Zaporizhzhia, Ukraine, e-mail: volykelena@gmail.com

The current innovations in the system of education demand the high level of readiness, abilities to changes, rapid adjustment, and adaptation to new educational conditions. The article reveals and analyzes basic pedagogical conditions of the primary school teachers' training for the development of students' creative potential. It was found out that the basic pedagogical conditions of the primary school teachers' training for the development of students' creative potential are providing motivation for teachers to develop students' creative potential; purposeful filling of the content of primary school teachers' training with a creative component in order to improve professional teachers' competence about the development of students' creative potential; organization of educational and methodological support for teachers. The article proves that the structure of readiness of future primary school teachers to the development of students' creative potential consists of components that are closely related, criteria and factors that make dynamic integrity and have level characteristics. The structure of readiness of future primary school teachers to the development of students' creative potential includes motivational, procedural and resulting components. Substantiated by the author tools for evaluation of readiness of future primary school teachers to the development of students' creative potential made it possible to understand the content and the relationship among the criteria (motivational and value, activity and creative, professional and evaluation), relevant indicators of the specified readiness (the formation of the teacher's internal motives for professional development and value orientations; the degree of creative solution of educational tasks and creative approach to pedagogical activity with primary school students; professional readiness for pedagogical activity and readiness for professional self-development).

The result of the primary school teachers' training is readiness for the development of primary school students' creative potential, the specifics of which are the motivation of future teachers to master the professional knowledge, skills and abilities to develop students' creative potential, mastering the necessary creative abilities and a high level of professional competence.

Key words: readiness, criteria, components, future teachers, creative potential development, students, conditions.

Стаття надійшла до редакції / Received 11.10.2021

Прийнята до друку / Accepted 06.11.2021

Унікальність тексту 90,7 % (Unicheck ID 1009977311)

© Волик Олена Юріївна, 2021

